TIKUVCHILIKDA XAVFSIZLIK VA SIFAT STANDARTLARINI O‘RGATISH ORQALI PROFESSIONAL TAYYORGARLIKNI OSHIRISH

Nasriyeva Gulniso Uktamovna
Toyloq tuman 2-son politexnikumi o‘qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada tikuvchilikda xavfsizlik va sifat standartlarini o‘rgatishning professional tayyorgarlikni oshirishdagi roli muhokama qilinadi. O‘quvchilarga nafaqat tikuvchilikning amaliy jihatlari, balki kasbiy xavfsizlik qoidalari, sifat nazorati va ishlab chiqarish standartlariga rioya qilishni o‘rgatishning ahamiyati ta’kidlanadi. Tadqiqot samarali pedagogik strategiyalar, jumladan interaktiv darslar, namoyishlar va loyiha asosidagi o‘qitish orqali o‘quvchilarning kasbiy kompetensiyasini va mas’uliyatini rivojlantirish yo‘llarini ko‘rib chiqadi. Xavfsizlik va sifat bo‘yicha ta’limni kasb-hunar tayyorgarligiga tatbiq etish kelajakda o‘quvchilarni samarali va xavfsiz ish faoliyatini amalga oshira oladigan mutaxassislar sifatida tayyorlashga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: Tikuvchilik; Xavfsizlik standartlari; Sifat nazorati; Kasbiy malaka; Kasb-hunar ta’limi; Pedagogik strategiyalar; Interaktiv o‘qitish; O‘quvchi kompetensiyasi.

Annotation: The article discusses the role of safety and quality standards in sewing training as a crucial factor in enhancing professional skills. It highlights the importance of teaching students not only the practical aspects of sewing but also the rules of occupational safety, quality control, and adherence to production standards. The study examines effective pedagogical strategies, including interactive lessons, demonstrations, and project-based learning, aimed at developing students’ competence and responsibility in professional activities. Implementation of safety and quality education in vocational training helps prepare future specialists who are capable of performing tasks efficiently while adhering to safety and quality standards.

Key words: Sewing; Safety standards; Quality control; Professional skills; Vocational education; Pedagogical strategies; Interactive learning; Student competence.

KIRISH

Bugungi kunda kasb-hunar ta’limi muassasalarida tikuvchilik yo‘nalishi nafaqat amaliy kasbiy ko‘nikmalarni shakllantirishga, balki o‘quvchilarda xavfsizlik madaniyati va sifat standartlariga rioya qilishni o‘rgatishga qaratilgan. Tikuvchilik sanoatining rivojlanishi va zamonaviy texnologiyalarning joriy etilishi kasb-hunar ta’limida nafaqat texnik ko‘nikmalar, balki psixologik va ijtimoiy tayyorgarlikni ham talab qiladi. Masalan, ishlab chiqarish jarayonida ishlatiladigan tikuv mashinalari,

kesuvchi asboblar, igna va kimyoviy moddalardan xavfsiz foydalanish o‘quvchilarning sog‘lig‘i va ish samaradorligi uchun juda muhimdir (Johnson, 2020).

Tikuvchilikda sifat standartlari esa mahsulotning estetik va texnik jihatlarini ta’minlash, buyurtmachi talablariga mos keladigan tikuv ishlarini bajarish imkonini beradi. O‘quvchilar sifat nazorati va texnologik jarayonlarni bilish orqali kelajakda professional faoliyatida mahsulot sifatini nazorat qilishni o‘rganadi. Shuningdek, sifat va xavfsizlik bo‘yicha bilimlar o‘quvchilarda mas’uliyat, intizom va ehtiyotkorlik ko‘nikmalarini shakllantiradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, kasbiy tayyorgarlik samaradorligi nafaqat texnik ko‘nikmalarga, balki o‘quvchilarning xavfsizlik qoidalari va sifat standartlarini bilishi, ularni amaliyotda qo‘llashga qobiliyatiga ham bog‘liq (Smith & Brown, 2019). Masalan, o‘quvchilar xavfsizlik qoidalariga rioya qilmagan taqdirda jarohat olish, uskunalarni noto‘g‘ri ishlatish va ish sifatini pasaytirish xavfi yuzaga keladi. Shu bilan birga, sifat standartlarini bilish va ularga amal qilish mahsulotning sifati va mijoz talablariga javob berishini kafolatlaydi. Zamonaviy pedagogika nazariyasi shuni ko‘rsatadiki, amaliy mashg‘ulotlarni nazariy bilimlar bilan uyg‘unlashtirish, interaktiv metodlardan foydalanish va o‘quvchilarning psixologik tayyorgarligini hisobga olish professional tayyorgarlikning asosiy omillaridan biridir (Dörnyei, 2001; Krashen, 1985). Shu nuqtayi nazardan, tikuvchilikda xavfsizlik va sifat standartlarini o‘rgatish o‘quvchilarning professional tayyorgarligini oshirishning dolzarb va ajralmas qismi hisoblanadi. Shu maqolada xavfsizlik qoidalari, sifat nazorati, amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish va pedagogik strategiyalar orqali o‘quvchilarning professional tayyorgarligini oshirish yo‘llari tahlil qilinadi. Maqola nafaqat nazariy asoslarni, balki amaliy tavsiyalar va pedagogik

metodlarni ham o‘z ichiga oladi, bu esa o‘qituvchilarga o‘quv jarayonini samarali tashkil etish imkonini beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Xavfsizlik qoidalari va ularning ahamiyati. Tikuvchilikda xavfsizlik qoidalarini o‘rgatish professional tayyorgarlikning ajralmas qismi hisoblanadi. O‘quvchilar tikuv mashinalari, igna, qaychi, kimyoviy modda va boshqa texnik vositalardan foydalanishda ehtiyotkor bo‘lishi zarur. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, xavfsizlik qoidalariga rioya qilmagan holda amalga oshirilgan mashg‘ulotlar jarohat olish, uskunalarni shikastlash va ish sifatining pasayishiga olib keladi (Johnson, 2020). Xavfsizlik qoidalari quyidagi asosiy yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi: - Ish joyini tartibda saqlash va toza muhit yaratish;

- Tikuv mashinalari va boshqa asbob-uskunalarni to‘g‘ri ishlatish;
- Shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish (qo‘lqop, ko‘zoynak, maxsus kiyim);
- Kimyoviy moddalarni xavfsiz saqlash va ishlatish;
- Favqulodda vaziyatlar bo‘yicha choralarni bilish va ularga tayyor bo‘lish.

O‘quvchilarga xavfsizlik qoidalarini nazariy va amaliy mashg‘ulotlarda doimiy ravishda o‘rgatish, ularning ongida xavfsizlik madaniyatini shakllantiradi. Shu bilan birga, xavfsizlik qoidalariga rioya qilish o‘quvchilarning kasbiy mas’uliyatini oshiradi va professional faoliyatga tayyorgarligini mustahkamlaydi.

Sifat standartlarini o‘rgatish va nazorat qilish. Tikuvchilikda sifat nazorati mahsulotning texnik va estetik jihatlarini ta’minlaydi. O‘quvchilarga sifat standartlarini o‘rgatish orqali ularning professional ko‘nikmalari rivojlantiriladi, buyurtmachi talablariga mos mahsulot yaratish imkoniyati oshadi. Sifat standartlarini o‘rgatish quyidagi jihatlarni o‘z ichiga oladi:

- Materiallar va iplarning sifatini tanlash;
- Chizmaga mos keladigan tikuvlarni bajarish;

- Mahsulotning mustahkamligi, shakli va o‘lchamlarini nazorat qilish;
- Ish jarayonida xatolarni aniqlash va tuzatish.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, sifat standartlariga amal qilish o‘quvchilarda mas’uliyat hissi, diqqat va intizomni rivojlantiradi (Smith & Brown, 2019). Shu bilan birga, amaliy mashg‘ulotlarda sifat nazorati bo‘yicha interaktiv metodlar, masalan, guruh ishlarini tashkil etish, baholash va o‘zaro tekshirish, o‘quvchilarning professional ko‘nikmalarini sezilarli darajada oshiradi.

Pedagogik strategiyalar va o‘qitish metodlari. Professional tayyorgarlikni oshirishda o‘qitish strategiyalari va metodlari muhim ahamiyatga ega. Tikuvchilikda quyidagi pedagogik yondashuvlar samarali hisoblanadi: Loyiha asosida o‘qitish (Project-Based Learning) O‘quvchilarga loyihalar orqali murakkab tikuv ishlarini bajarish topshiriladi. Masalan, kiyim mahsulotini dizayndan tayyor holatgacha ishlab chiqish, sifat nazorati va xavfsizlik qoidalarini birlashtirish orqali amalga oshiriladi. Bu yondashuv o‘quvchilarning mustaqil ishlashini, mas’uliyat va ijodiy fikrlashini rivojlantiradi.

Interaktiv va gamifikatsiya metodlari. Raqamli testlar, onlayn baholar, ball tizimi va ChatGPT yoki boshqa interaktiv vositalardan foydalanish o‘quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. Misol uchun, xavfsizlik qoidalarini yoki sifat standartlarini qamrab olgan mini-testlar va viktorinalar o‘quvchilarning bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi. Murakkab tikuv jarayonlarini diagramma, chizma, video materiallar orqali ko‘rsatish o‘quvchilarni amaliy mashg‘ulotlarga jalb qiladi. Shu bilan birga, amaliy mashg‘ulotlarda nazariy bilimlarni qo‘llash ularning kognitiv ko‘nikmalarini rivojlantiradi. O‘quvchilarda xatolardan qo‘rqmaslik, o‘ziga ishonchni oshirish va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish professional tayyorgarlikning ajralmas qismi hisoblanadi. O‘qituvchi rag‘bat, maqtov va konstruktiv fikrlar orqali o‘quvchilarni faoliyatga jalb qiladi. Xavfsizlik va sifat qoidalarini har bir mashg‘ulotda amaliyot bilan uyg‘unlashtirish. Loyiha va guruh ishlarini tashkil etish orqali o‘quvchilarning mustaqil ish ko‘nikmalarini oshirish. Interaktiv, vizual va gamifikatsiya metodlarini qo‘llash. Xatolarni o‘rganish vositasi sifatida ishlatish, konstruktiv tahlil orqali professional bilimlarni mustahkamlash. O‘quvchilarda mas’uliyat, diqqat va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga e’tibor qaratish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tikuvchilikda xavfsizlik va sifat standartlarini o‘rgatish orqali professional tayyorgarlikni oshirish – zamonaviy kasb-hunar ta’limida dolzarb vazifa hisoblanadi. Tadqiqotlar va amaliy mashg‘ulotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘quvchilarning texnik va amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirish, ularni kasbiy faoliyatga tayyorlash nafaqat nazariy bilimlarni yetkazish, balki xavfsizlik qoidalari va sifat standartlarini amaliyotda qo‘llash bilan bog‘liq. Xulosa qilish mumkinki, xavfsizlik qoidalari o‘quvchilarda mas’uliyat hissi, diqqat va intizomni rivojlantiradi, shaxsiy himoya va

ish joyini tartibda saqlashni o‘rgatadi. Shu bilan birga, sifat standartlariga rioya qilish o‘quvchilarning texnik va estetik ko‘nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi, mahsulot sifatini nazorat qilishni o‘rgatadi va kasbiy kompetensiyasini oshiradi.

Pedagogik yondashuvlar – loyiha asosida o‘qitish, interaktiv va gamifikatsiya metodlari, vizual taqdimotlar va amaliy mashg‘ulotlar – o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini yanada samarali shakllantiradi. Masalan, real loyihalar orqali murakkab tikuv jarayonlarini bajarish, sifat va xavfsizlik qoidalarini birlashtirib amaliy mashg‘ulotlar o‘tkazish o‘quvchilarning mustaqil ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi, ijodiy fikrlashini oshiradi va motivatsiyasini kuchaytiradi. Shuningdek, psixologik qo‘llab-quvvatlash – xatolardan qo‘rqmaslik, konstruktiv fikrlar, rag‘bat va maqtov – o‘quvchilarning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi va professional faoliyatga tayyorlash jarayonini yengillashtiradi.

Umuman olganda, tikuvchilikda xavfsizlik va sifat standartlarini o‘rgatish orqali o‘quvchilarning professional tayyorgarligini oshirish nafaqat kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi, balki ularni kelajakda ish jarayonida xavfsiz, samarali va sifatli ishlay oladigan mutaxassislar sifatida shakllantiradi. Shu bilan birga, pedagogik strategiyalar va amaliy tavsiyalarni qo‘llash o‘quv jarayonini interaktiv, qiziqarli va kasbiy yo‘nalishga mos qiladi. Natijada, mazkur yondashuvlar o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlash, kasbiy va amaliy tayyorgarligini oshirish hamda tikuvchilik sohasida professional, mas’uliyatli va malakali mutaxassislar tayyorlash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ахмадалиев, Ф. «Kasb-hunar ta’limida xavfsizlik va sifat standartlari». – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
2. Назаров, Ш. «Professional tayyorgarlik va texnik xavfsizlik». – Toshkent: Fan, 2019.
3. Karimova, D. «Tikuvchilikda amaliy mashg‘ulotlar metodikasi». – Samarqand: Ta’lim, 2021.
4. Дорньеи, З. *Motivation and Second Language Acquisition*. – New York: Routledge, 2001.
5. Krashen, S. *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. – Oxford: Pergamon, 1985.
6. Faxriddin B., No‘monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – Т. 4. – №. 1. – С. 333-337.
7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD

SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – Т. 4. – №. 8. – С. 45-50.

8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O ‘ZO ‘ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA’SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.
9. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH.
10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLAHГАН M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791. 11.Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИ//https://www.iupr.ru/6-121-2024 https://www.iupr.ru/_files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true
12. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH.
13. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No‘monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.
14. Xusinovich, Turdialiyev Jonibek, and Mo‘minov Nurali Ro‘zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH."
15. В. Я. Бочкарев. Новые технологии и средства измерений, методы организации водоучета на оросительных системах. Новочеркасск, 2012,227 с
16. В.А.Втюрин.Автоматизированные системы управления технологичес-кими процессами .Основы АСУТП. Санкт-Петербург 2006,154 с.
17. Рачков М.Ю. Технические средства автоматизатсии.- Москва: МГИУ, 2006,-347 с. 9.Vohidov A.X. Abdullaeva D.A. Avtomatikanmg texnik vositalari. T..TIMI, 2011.180 b.